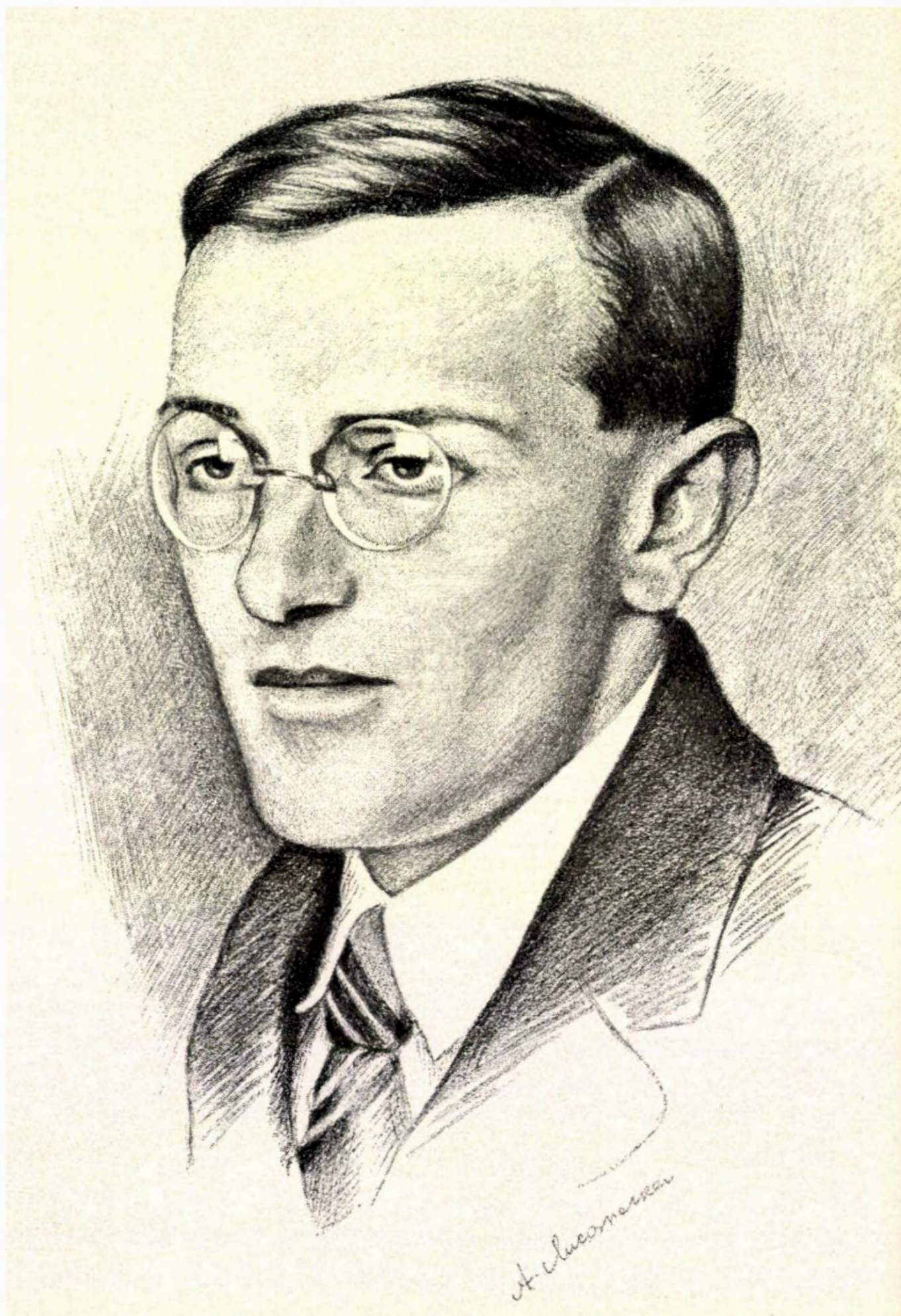

З О Д І Я К

З О Д І Я К

ЛЕОНІД МОСЕНДЗ

З О Д І Я К

ВІРШІ

1921—1936

ПРАГА 1941

ВИДАВНИЦТВО »КОЛОС«

Права застережені.

Друковано 3000 примірників

DRUCKEREI
DES PROTEKTORATES BÖHMEN UND MÄHREN IN PRAG
TISKÁRNA PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA V PRAZE

ВОЛИНСЬКИЙ РІК.

О. Стефановичеві.

Садок такий ніжний, прозорий,
червлений захід, мов би жар,
і ніби вище знялись зорі
і ніби нижче килим хмар.

Тхне пусткою з сумного поля:
зелений клаптик — чорний гон . . .
І не минула лісу доля,
і, як докори, крик ворон . . .

Лиш вітер, буйний син призвілля,
свої виспівує пісні,
то обійме сухе бадилля,
то в буйнім танку божевілля
співає гимни осені.

Надять ці гимни. Їхня сила
зміцня забаганку сліпу,
жадобу хижу: мати б крила
їх розіпяти, як вітрила,
й летіти, мчати по степу.

Здогнати простір у погоні,
шпурнути час у хижий вир
і на останній перепоні
пустити керму із долоні
й на крилах вітру, як на троні,
підвестись до осінніх зір.

* * *

Під золотим дахом ліщини
стою, дивлюсь — ненадивлюсь . . .
І до широкої рівнини
душею тремітно молюсь:

»Благословенні одпочивні,
ясного жовтня мудрі дні,
і ночі, зоряністю дивні,
й проміння радісно-сумні.

Благословенна мудрість роду,
коли в безтремітність глибин
скида тягар останній плоду,
щоб започав свій біг годин.

Благословенно буди ж лоно,
яке приймає стиглий плід,
щоб через смерти перепону
в життя новий прокласти слід . . .«

Мовчанка мудрости довкола . . .
Дивлюсь-ненадивлюся я . . .
Й благословляю стокроть коло
черги вмирання і життя.

* *

* *

Як уздриш, серденько, що в шафіровій млі
ключ мерехтить ген-ген над нашими лісами,
до меж обіцяних далекої землі
прямуючи надхмарними шляхами,

й до тебе донесе тужливий срібний тон,
а з озерця луна акордам цим зрадіє, —
згадай собі старий волинський забобон
і не кажи: »Ось журавлі з вирію«.

Бо цілий рік будуть, до другої весни,
акорди ці тужні у тобі обзиватись,
луною давніх мрій надитимуть вони . . .
Де ж візьмеш крил, щоб міг слідом податись?

Ото ж, як чутимеш високо угорі
мелодію ключа, що ледве-ледь чорніє, —
ти пригадай собі прикмети прастарі
й кажи: »Веселики пішли з вирію!« . . .

Та забуваю я ураз оці слова,
коли зачую срібні тони над полями . . .
Надія просторів степових ожива:
»Весна! Пішли вже журавлі ключами! . . .«.

* *

* *

Він ще у гробі . . . Я цеє знаю:
ніхто й ніколи його не збудить . . .
А віра шепче: »Гаю, мій гаю«.
Він мусить встати й простити злуду.

Зеленим краєм ризи прикриє
і під акорди твого хору
він оофором своїм розвіє
осінній сумнів, зимову змору . . .

Мене ж уздрівши, ось тут при тобі,
він зрозуміє сором покути:
»Тобі прощає, хто був у гробі,
про кого думав: йому не бути . . .«.

Він ще у гробі. Я цеє знаю!
І хоч за друга мені був Юда,
але простить він мені, мій гаю!
Так цеє буде. Я вірю: буде!

Луцьке 1921—2.

КАСЬЯН І МИКОЛА.
(Легенда.)

Пізнати глиб розпуки,
недолю свого краю,
його страждання й муки, —
послав Спаситель з раю

Касьяна і Миколу:
»Пройдіте Україну
і принесіте здолу
мні вістку про руїну.

Але на сніжні шати
хай бруд не доторкнеться
ні з поля, ані з хати!
Лише дивіться!« Вється

осіння дорога
без міри і без краю,
розкинулась убога
країна у відчаю.

Попалені садиби,
не зеленіють лани,
жива душа не здиба
Миколи і Касьяна . . .

Мандрують пресвятії
від ночі і до ночі;
зівсюди пустка віє,
що перш не знали очі.

Лиш крячуть чорні круки, —
понапивались крові . . .
Дрижать Миколі руки,
нависли сиві брови,

глядить, сціпивши зуби . . .
Касьян же йде й не тужить,
і не скривились губи,
й у погляді байдужість.

Святії все мандрують;
вже час і повертати,
аж зойки оце чують
з розваленної хати.

Ураз Микола скрикнув:
»На поміч . . . на пораду! . . .«
Касьян на ризу зиркнув
і залишився ззаду.

Микола біля хати,
зникає за дверима:
»Сюди . . . Касьяне . . . брате!«
Змагається з лихими

Людьми святий Микола:
обороня дитину,
а брат Касьян довкола
глядить, не йде в хатину.

Микола звів правицю —
звалилися злодії,
в Миколи кров на лицях
й на ризі паленіє.

»Що ж я зробив, Касьяне?
Як повернусь до раю?
Не в сніжність — в шарлат вбраний,
ще й гріх смертельний маю...«

Перед лицем Пречистим
стоять Касьян, Микола,
Касьянів погляд чистий,
Миколин зір — додолу.

І на обох Спаситель
Підвів зі смутком очі:
»Миколо! Ти — святитель,
а ризу в кров заброчив,

в червону кров людськую!
Не можеш бути у раю!...«
»Ой чую, Спасе, чую...
Пусти мене, благаю,

назад на Україну,
мені в раю не бути,
бо кожної хвилини
я зойки буду чути,

їх чути в співах буду,
в шемрінні райських квітів
і стукатиме в груди,
мні тиша сіл розбитих . . .

Дозволь, дозволь же, Спасе,
вернути на Вкраїну,
я видів . . . і не згасить
у мене рай спомину

про землю ту розп'яту.
Не хочу раювання,
коли на долі в хатах
безмежнеє страждання!«.

Ласкаво, не докірно
Спас мовив: »Миколаю!
Ти був у однім вірний
і я тобі прощаю!

За ту любов величну,
через якую смуги
криваві на обличчі
прощаю я удруге.

За погляд твій додолу
у третє я прощаю!
Зостанеш, мій Миколо,
зо мною ти у раю!

І на моїй Вкраїні
тебе звеличать люди:
в рік два рази однині
тобі моління буде.

А ти, Касьяне, — ясний,
і одяг твій без плями;
ти повернувсь прекрасним,
як був, до раю брами.

За теє ж, що високі
тобі над душу шати —
тебе в чотири роки
раз будуть споминати.»

ПОДЕБРАДСЬКІ ДНІ.

Магдалині Папанківні.

* * *

Пухкі, лапасті зірочки зарямили вікно,
розстелюють по вулиці відбілене рядно

і шелестом виманюють: зробити тільки крок,
а там впірнеш, зануришся у пуховий танок . . .

Ще площа в сніжній білості досвітні бачить сни,
боюся й доторкнутися серпанку тишини.

Щоб не бруднити сніжності — обережно іду
і шкода пуху збитого на кожному сліду.

Метальний Юрій, убраний в кунтуш із соболів,
вдивляється у візії своїх минулих снів,

але керує впевнено в непевнім сході дня,
на Захід крок розмірений спижевого коня.

А в далині ввижається: прабатьківський майдан,
на огирі степовому зчарований Богдан,

а булава гетманська вплялась в чужинний Схід . . .
На Захід знов шукаємо давно забутий слід,

шукаємо загублений, у крові і вогні,
і з вірою приймаємо ці Подебрадські дні.

* * *

... Над луками тремтить
гарячий день червневий. Аромати
у височінь підносяться з покосів,
і шелести стинання буйних зел
зливаються в один акорд глибокий
з бренінням бджіл в затінености лип.

Ще закрут — і не Лаба, а Дністер,
за луками подільський лан хвилює,
заквітчані ховаються в колоссі
дві милії голівки в рямцях кіс...
Спинився час... і мудрість безформна
вкраїнського Провансу летиться в душу...

... Та разом зза дерев
вежа романська визирне сувора...
Стихійную спянілість знов тверезість
перемага... І чуть як на вежі
годинник бє: »Не забувай про Захід!«.
І на дванадцятій стрілки зійшлись:
полудне...

* * *

Жайворонок високо в блакиті,
сонце топить водяную сталь,
тіло спутали промінні ниті,
хтось шепоче: »Дув тоді містраль . . .«.

Набік книжка! Підсідає стиха
і ластиться півзлінива сон:
площа палом полуденним диха
на дрімотно-тихий Тараскон.

Спущені фіранки, з палу спеки
вікна манять в холодок кімнат,
і лише за шибами аптеки
у пляшках тинктури блискотять;

тільки писар мружить сонні очі
у відкрите ратуші вікно,
водограй щось у півсні белькоче,
щось такого, що було давно . . .

Що було й не верне . . . далі, далі! . . .
Спогади лишилися для сну . . .
Легка тінь забутої печалі
все рідкіше будить давнину . . .

Тихий край безпечних Тартаренів
залишився для витких рядків.
У добу ексцентрика й сірени
не присниться й тарасконських снів . . .

* * *

Е. Маланюкові.

Мені здається: це когорти
ряди твоїх металних слів.
Здіймаєш тризубий прапор ти
над військом предківських степів.

Знова торують легіони
шляхи задернілих доріг . . .
О, хто поставить перепони
оцій розмірности каліг!

А вождь глядить звитяжним оком
на міць незірваних ще пут,
здіймає вгору меч високо
і заслухається в салют . . .

Та тільки ніч над містом шатер
почне змінати черги чат, —
зникає вождь і імператор
і днини відгуки мовчать . . .

Від миготливої лампади
спада на стіл мінливий диск
і стиль вкарбовує принади
силляб в покірний думам віск.

»Стилет чи стилос?« . . . Сумнів знову:
чи віск м'який чи синя сталь?
А за шатром, наготові,
стоїть нездолана печаль.

* * *

Загук мотор у високості
і плинний виклад перебив . . .
Спинився ти в безсилій злості
та крейду точену зломив . . .

Навіщо, канторе учений,
ця злісна павза, злісний рух?
Чи ж не твоїм взірцем натхненний
стремить в зеніт звитяжний дух?

Потужню мову інтегралу
мотор у пісню перелив.
Яку ще хочем більшу славу
укласти в блідість власних слів?

Мовчи! . . . на мить! . . . хай доспіває,
дасть вченій впевнености крил:
ця ж сама пісня нас чекає
над морем українських сил!

* · *

Вже десять віків
романська вежа —
передня чата понад закрутом Лаби,
у схід простяглася західня межа,
у склявські громади . . .
Століття розвою,
приплив і відплив,
не бачу кінця, та завершення снаги —
цих пара памятних слів:
Рудольф імператор й де Браге . . .

* * *

Ave Maria!

кличе дзвін,
захід паленіє,
ще день один . . .

Ave Maria!

вечірня тінь
од вежі синіє
на схід, в далечінь . . .

Ave, Вкраїно!

* * *

О. Коваленкові.

Той сам закон напрямно-точних ліній
обмежує обчислений кристал,
і снігові зірки й волошки сині,
і мутно нашарований опал.

Спіраль стихій на скрайніх межах неба,
прудкий в орбітнім леті електрон . . .
Від сяйв zenіту до глибин Ереба
один у Необхідности закон.

Його пізнати від альфи до омеги.
Йому віддати напруженість турбот.
Від точки охопити аж до Веги
матерії незупинимий льот.

І перейти дорогами Нютонів,
в жаху перед Невідомим вклякати . . .
Щоб метафізикою для законів
достатність необхідности надати.

* *

Пригорнути й уст палаючим вулканом
на долоні випекти п'ять літер . . .
(Хай собі на дворі скептик вітер
до схочу регоче над обманом!)

Викликать причаєну тривогу
у очах і шепіт: »Ні, не треба . . .«.
(Хай собі з нахмареного неба
грім гукає пильну осторогу!)

Цілувать уста, дивитись в очі,
загасивши вогник недовірря . . .
(Хай там буря рветься на подвірря,
вогкими устами щось белькоче!)

А на ранок, в проміясту днину
позирнуть без жалю і без стиду . . .
(Сонце йде по буревійнім сліду,
все спліта в симфонію єдину.)

* *

Як хочеться молитися часом
комусь, хто всепробачливий й ласкавий:
»Не приведи загинути рабом
чужої ласки і чужої справи!

Не допусти закінчити ці дні
під непривітним чужинецьким дахом.
О, дай хоч старцем перейти мені
старим, запиленим чумацьким шляхом,

спочинуть в холодку рясних садків,
вклонитися селу, зрадіти місту,
почути дзвонів півзабутий спів
і тупіт ніг під музику троїсту.

За плугом перейти широкий гон,
в пухку ріллю насіння кинуть жменю,
під копами забудь утомний сон,
припавши до межі: о, нене, неню!«

Як хочеться молитися часом
комусь, хто зна мій біль і знає . . . гану .
»Не приведи загинути рабом
на спраглих межах мого Ханаану!«

1922—28.

ФЛЯГЕЛЯНТИ.

Олені Ш-ні.

Не чув я співу флягелянтів
в передвечірній час.
Серед коштовних фоліантів
застав і вечір нас.

Не бачив я, що у віконце
вдивляється вона,
і що в очах у неї сонце
й вже більше не сумна.

І прислухається з очима,
широкими мов світ,
як про антихриста із Риму
віщує неофіт . . .

—

Юнак — красунь! Від менестреля
чи пажу красних дам,
як він дійшов до рітурнеля
на площі, а не там? . . .

Чому кривавого екстазу
тепер апологет?
Чом буднів проклина заразу
барвистий свій колет,

в якому був красою двору,
красою зводив дам?
Чом він у цю вечірню пору
на площі, а не там? . . .

Стоїть і кличе у покуті
до каяття, до сліз:
»Під бич, під бич! Хто зріс в отруті
й тягар отрути ніс!

Хай свище бич, хай крає плечі,
хай кровяниться біль!
Нехай ущент, украй знівечить
красу щоденних піль! . . .«.

А очі сяють мов зірниці!!!
Красунь стрункий, палкий . . .
»Мій орле любий, без орлиці!
Вже я твоя й ти мій!

Для кого щедрими устами
ти сиплеш перли слів?
Для тих, хто тільки жебраками,
а іншим бути не смів . . .

Я ж хочу, щоб промінні очі,
слів запальний екстаз
були моїми дні та ночі,
або хоч раз, хоч раз . . .

Хоч раз забудь ці фоліанти
й того хто любить їх . . .

О, мій юначе фляґелянте,
у пестошах твоїх!»

Я затопився в палімпсести,
всі прагнення мої
були в ціле величне звести
і будень і її . . .

Та рано зрозумів до краю
безмежність самоти:
»Орел мій гордий відлітає
і я повинна йти!»

НІВЕЛІР.

І буде нове небо й нова земля...

Біблія.

Я бачив море: скляне, спокійне,
без сліду хвилі, без сліду руху,
в беззвучність мертвоу і безнадійну
даремно вістря втиналось слуху.

Я бачив землю: сама рівнина...
В безкраїм сірім навкруг просторі,
хоч би зелена пляма дернини,
хоч би де тіні лягли на гори...

Я бачив небо: мов мертве око,
стояло низько шарлатне коло,
не підіймалось як перш високо,
не розсипало проміння вколо...

І без надії і без одчаю,
всьому байдужа, як рівень, міра,
на цілий простір, ген-ген до краю,
тінь простяглася від Нівеліра!...

* *
 *

Блукав Голендерець-літун
по хвилях незнаних морів,
від криг, де сховався бігун,
до штилів тропічних і злив.

Усюди була йому путь,
де ще не заходив живий,
туди і вітрила несуть,
кермує туди й стерновий.

В безлюдді примари-морці,
немов би й життєва луна,
а будь між живими — мерці,
облудливий привид, мана . . .

Знеслився привид в гоньбі
за тінню примар життєвих,
і вужчає простір плавби,
затиснутий в коло живих.

* * *

Is all that we see or seen
but a dream within a dream?

E. A. Poe.

Тихий, тихий сон мене опяв,
до скелястої безодні я спадав,
і на скелі тінь моя лягла,
мов би в горах тінь орлиного крила,
тінь лише гойдалася обіч,
поринаючи в безодні глупу ніч,
поринаючи зі мною без кінця
в невідому безодність рішенця,
у порожній нерухомий вир
чорних блисків і давно погаслих зір . . .

Та нараз в падінні я спинивсь,
до базальтової скелі притуливсь,
причаїлась ззаду тінь моя,
в глибині вона лише та я . . .

Гей, глибоко ще безодні дно,
а вгорі назавжди замкнено вікно;
в невиді згубився світла слід,
тишиною лише темрява звучить;
згинув жах, відвага завмира,
зза плечей байдужість визира,
байдужа їй злоба і любов,
чи підноситися чи спадати знов,
чи зістать до віку на шпилі,
в глибині землі, далеко від землі . . .

Тиша, тиша . . . Зупинився час,
тінь моя в заламах скелі розплилась,
розплилась, як не було її,
вже й свідомости затерлися краї,
і на місці вир кудись несе,
все вже страчено і знайдено усе . . .

* *

Віольно — ніжні дрібні Плеяди,
фанфарно — блисклий меч Оріона,
піанно сяють сузірні грона
вступних акордів до серенади.

Велично — тихо гремить оркестра,
із барв і сяйва кружать акорди,
а я за пультом, творінням гордий,
єдиний, вічний, як світ, маєстро!

Так! Я єдиний створив ці звуки!
В них вплив надію надій — буяння,
а лейт-мотивом взяв сподівання,
як переможець одчаю й муки...

Та як справдиться моя надія, —
я дисонансом здіймуся горі:
в циклоні звуків, в хаосі хорів
воскресне Марта і вмере Марія!...

* * *

Було прочитано томи книжок,
томи своїх написав . . .
Читаний, писаний — кожен рядок
краплю душі відбирав.

Якось прокинувся . . . Глянув на день:
все оповила мара . . .
Видався світ, як опалений пенъ
дерева зла і добра!

І зрозумів . . . І ударив лезом
в томи написаних книг . . .
Впав, поплямивши шарлатним струмком,
книжного царства поріг.

Дивляться томи з високих полиць
золотом мутних очей,
як на долівці лежить горілиць
їх перемоги трофей . . .

1924—1929.

ЮНАЦЬКА ВЕСНА.

Праматері Роду.

*Як зацвіте юнацькая весна —
перед героєм стелиться дорога:
манить мета, манить досягнень змога,
»дійти чи впасти!« — присяга одна...*

*Але важка змаганням далина!...
У твою ж зорі близька перемога,
в обіймах теж солодка тривога,
безсмертям лона свого ти міцна...*

*І ось в твоїх руках мета героя!...
Біля шляху спиняються обое,
обтяжені ласкавістю оман...*

*Та час минає... Гаснуть чари-зорі...
Праматірю в космічний океан
ти ллєш вже мого Роду вічне море!...*

I.

*Як зацвіте юнацькая весна —
спалахує душа жагою спраги,
але чатують вже одвічні маги
й питво юнацтва подають: »До дна!«*

Враз вічністю душа стає п'яна,
вся сповнена натхнення і відваги:
над ким справляти свято переваги?
кого розбудить виклику луна?

О, як же тісно у вузькому колі
оточенням приреченої долі!
О, скільки бажань стать їй на відсіч!

А з далини вже чуť трембіту Бога:
зазивних обріїв далекий клич . . .
Перед героєм стелиться дорога . . .

II.

Перед героєм стелиться дорога...
Вперед! Поза далекий виднокруг!
Тепер він сам собі опора, друг...
Лише вперед, не треба більш нікого!

Десь там, карбом неznаного порога,
простягнеться розмежуючий пруг,
закреслить борозну могутній плуг
між тим, що буде й що було до того,

безсмертям вкриє вічна заграва,
звитяжності, з віків до віку слава!
Путь титанічна, велитенська ціль!...

Бажати — досягти!... Усього, всього!...
І ось, у безконечний простір миль
манить мета, манить досягнень змога.

III.

*Манить мета, манить досягнень змога,
шлях вється, як спокуси мудрий змій,
у чарівну країну всіх надій,
де сипле сповнення фортуна з рога . . .*

*У щирій думці стільки є ясного,
що путь, здається, пролетить мерщій,
ніж смілих бажань незчислимий рій.
Є зайвою усяка осторога*

*від небезпек, які ховає путь.
Там, де відвага з вірою ідуть —
там перешкод немає і не буде!*

*Геть сумніву медузина мана!
Як вільно дихають лицарські груди:
»Дійти чи впасти« — присяга одна.*

IV.

»Дійти чи впасти« — присяга одна,
брєнить здалека у суворім тоні.
А гордому девізу в унісоні
співає серця дивная струна:

»Спокуса невідомого тмяна —
миліша слави. В буйному розгоні
є насолоди більш, ніж в перепоні
подоланій. Змагань височина

дорожча цілей« . . . Міряють віддаль
веселі очі . . . Вже ніколи жаль
не затемнить, не схилить зір хоробрий!

Сягатиме все воля звитяжна
поза далекий недосяжний обрій! . . .
Але важка змаганням далина.

.

V.

*Але важка змаганням далина,
важка часом охоплює утома . . .
Тоді до шепотінь спокуси-гнома
йме прислухатись серця глибина:*

*»Спокою одпочивна тишина
на цім шляху нікому невідома,
усюди й завжди ти на нім не вдома,
бо путь стремлінь — довічна чужина!*

*Поляжеш ти на непосильнім герці! . . .«
І сумнів загніздився десь у серці,
розтерла барви обрію імла,*

*далеко ціль від здійснення свого . . .
А ти, єдина, зблизька надійшла,
у твою ж зорі — близька перемога.*

VI.

*У твою ж зорі близька перемога,
недовідома сповненість туги,
завершеність могутньої снаги, —
усе надить із погляду твого:*

*лишитися назавжди біля нього,
опанувати джерела жаги
ось зараз . . . тут . . . Та на шальки ваги
не мож ще кинуть рішення твердого,*

*не мож віддати за тишину спокою
всю насолоду оп'яніння грою,
всю небезпек солодку ворожбу . . .*

*Та сумнів закликає з потайного,
убраний у спокусливу габу:
»В обіймах теж солодка тривога . . .«*

VII.

В обіймах теж солодка тривога
подолання й стремління. Їхня сіть
героя без перестанку стремить
спіймати . . . Обіцяє щось нового

у кожен мент . . . Та відчуття міцного
душа тримає провідную нить,
що всі обіцянки — це тільки мить!
І не жагу безсмертного, тривкого

зловити плетивом витких хвилин,
і сні в тривкий перетворити чин . . .
Ось знов вертає простору дозвілля,

занурена у вічність однина . . .
Та ще останнє, чарівне зусилля:
безсмертям лона свого ти міцна.

VIII.

*Безсмертям лона свого ти міцна,
міцна чуттям одвічним таємниці:
переступити свого Я границі,
щоб віку невмируща борозна*

*укрилась килимом твого зерна,
щоб махом крил могутньої орлиці
долетить, напоїти Рід з криниці,
в якій вирує вічність чарівна . . .*

*І вже твої перемагають чари
твої, так легко досяжнії, дари,
ось поглинається просторий шлях*

*твоею всездійснимою жагою,
ось образ вічності в твоїх руках,
і ось в твоїх руках мета героя! . . .*

ІХ.

*І ось в твоїх руках мета героя
з далекої вже близька й досяжна.
Куди стреміти ще шляху човна?
Що здобувать Улісові в двобою?*

Скінчилися змагання . . . І без бою
вже біг прудкий відважного судна,
послушний волі певного стерна,
керується дбайливою рукою

до плеса між ясними берегами,
до порту з легко здійсненими снами,
з завершенням усіх стремлінь і мет . . .

Рука в руці і, дружньою ходою
від далини віддаляючись геть,
біля шляху спиняються обоє . . .

Х.

*Біля шляху спиняються обое,
і в серці вже юнацькому нема
нічого іншого, як ти сама.
Твоїх імен чергою племінною*

*палить уста. Побідною вагою
все переважає захопленість німа
цим світом, створеним лише двома
між ефемерністю і вічною весною.*

*У невідклично-переможний мент
все особисто знищує ущент
те полум'я, яким ти споконвіку*

*мойого племені живиш ватран . . .
Горять геройські серця без ліку,
обтяжені ласкавістю оман!*

XI.

*Обтяжені ласкавістю оман,
всякденністю досягнених ілюзій,
стоять вони на чарівному крузі,
загорнені в захоплення туман.*

*У їхніх ніг хвилює стиглий лан
життя і смерти в силі і напрузі . . .
І знов геройське серце бється в тузі
дістатися за далів параван . . .*

*Лише-но чаклувань мара загине,
лише-но спиненість часу пролине,
щоб вже удвох підвестись на крилах*

*до віри й чину у безсмертя гори,
на них піднять юнацтва вічний стяг . . .
Та час минає . . . гаснуть чари-зорі . . .*

XII.

*Та час минає... Гаснуть чари-зорі,
блакить даляв, що в них була колись,
з уст видихалось чарівне »спинись«,
і мудрість Роду ними вже говорить,*

*і мудрість Роду мудрі цілі творить
та вимага геройського »борись«!...
Щоб чину і стремлінь юнацьких звість
знайшла в нащадках відгук і опору,*

*та щоб на чатах Рідної землі
невартували марні знов жалі,
але лицарство звияжне і сильне,*

*лицарство без страху і без доган...
А ти стремиш вже радісно і вільно
праматірю в космічний океан!*

XIII.

*Праматірю в космічний океан,
у простір, де зароджуються річі,
надить тебе і необорно кличе
твій володар і пан Великий Пан.*

І ось уже на життєвий майдан
виносиш ти засвічені свічі . . .
Вдивляється вже Муж тобі увічі
і віднаходить страчений талан

геройських діб змагання, віри й чину
та пізнає, що кожної хвилини
він — Будівничий Роду вічних стін.

Об них розібеться *memento mori*
безмежности, що до її глибин
ти ллєш вже мого роду вічне море . . .

XIV.

*Ти ллєш вжє мого роду вічне море
сама для нього вічне джерело.
О, знаю я: тобою це було
засіяно прапредківські простори! . . .*

*Та ще нові лани для роду зоре
твоїх нащадків міцнєє рало!
І буде: під єдинєє берло
збереться рід в величному Соборі,*

*благословить побідницю віків,
благословить Праматір юнаків,
Праматір всього чину, жертви, віри . . .*

*І путь геройства, вічна і ясна,
почнеться Роду в життєвому вирі,
ЯК ЗАЦВІТЕ ЮНАЦЬКАЯ ВЕСНА.*

БАЛЯДА ПРО ПОБРАТИМА.

I.

Разом зі мною виріс він
друг щирий, більш ніж брат,
син чорнобровий злотних піль,
стрункий син білих хат . . .
Носив багато він імен:
Петро, Данило, Гнат . . .

Замерзле плесо, житній лан,
таємно-темний бір, —
усюди були з другом ми! . . .
Дитячий бачив зір,
як жаром папороть цвіте
і де блука опир . . .

На шкільній лаві плеч-о-плеч
сиділи ми роки,
і разом мріяли в садку
над закрутом ріки,
нас той сам дотик хвилював
дівочої руки.

А потім розлучились ми
на кілька довгих літ,
та знали все куди життя
скеровує наш хід.
не загубились у юрбі,
не втратили свій слід.

А пригадаю, як і де
зустрілися ми знов.
Над нами маяла тоді
поперше коругов
та, на якій стоїть девіз:
завзяття і любов!

Під нею з другом ми пройшли
увесь той довгий шлях . . .
через Гетьманщини піски,
по Таврії ланах,
під тмяним вітром степовим
по балках і ярах . . .

Він завжди був той щирий друг!
Був друг! Це більш ніж брат!
Внук побратимів січових,
син українських хат . . .
Імен багато він носив:
Петро, Данило, Гнат . . .

II.

Де Збруч гадюкою крутнув
і звив сріблястий хід,
де здаля дзеркало Дністра
сталевий шле привіт —
там Медобори ми в імлі
прощали напослед . . .

Ще раз, ще раз. Піддать набій!
Хай це останній стріл . . .
Та кинуть зброю ворогам
ніхто немає сил.
І ще набій і знов шрапнель
і знов луна до сіл,

до лук, до гаю, до ріллі
гримке: »Не забувай!
До тебе, рідний краю наш,
ми вернемо! Чекай!
А ти оці останні дні,
Вкраїно, памятай!«

Кінець . . . Замок з гармати геть . . .
Чекає чужина . . .
Та побратима мого
не вгледіла вона.
Він випив келих завзяття
від вінця аж до дна.

Ще здаля бачили його,
за ним замкнувся бір,
і ще востаннє зброї блиск
побачив дружній зір...
І поглинула чужина
нас у шумливий вир...

І ось не знаю: де поляг,
де згас завзяття жар?
Можливо пам'яткою ввік
над ним стоїть Базар,
чи може пригорнув його
стрімкий подільський яр?

А може в застінку Москви
замучив лютий кат,
того хто побратимом був
моїм (це більш ніж брат)
і хто мав тисячі імен:
Петро, Данило, Гнат...

III.

Хай покара мене життя:
пошле мені спокій,
коли забуду я тебе,
о, друже-брате мій!
Коли хоч спомин страчу я
про той останній бій...

Хай мати відштовхне мене,
відвернеться стократ,
коли забуду, що забив
тебе північний кат
і не помщу того, хто звався
Петро, Данило, Гнат . . .

•

М А П А.

О, скільки в вас, барвисті акварелі,
о, скільки в вас недовідомих чар!...
Піськово-жовте — пласкії пустелі,
а темна гнідь — гірські хребти до хмар.

Влилися рік блакитнії емалі
в озер аквамаринові цятки;
сувора чернедь креслить магістралі,
єднає міст розкидані крапки.

Зелені плями — без границь рівнини.
вітри-брати співають свій пеан;
там пампа, джунґлі, пуста, степ України,
глибока синь — солоний океан.

О, вслухайся, відважний, у цю ґаму,
в зазивний шелест цих шелестівок:
Сагара, Калагарі, Гобі, Шамо...
Так звихрений шурчить сухий пісок!...

О придивись: ішов шляхом цим Поло,
Пізарро, Кортес цей здобули край,
тут Маґелян, там Кук завершив коло,
гут плив Лисянський, жив отут Маклай!

О, барви, сяйва, звуки, аромати! . . .
На північ — Рак, на південь — Козоріг! . .
А там зійшлись меридіянів ґрати,
там біла смерть свій стереже поріг!

О, скільки ж в вас, барвисті акварелі,
о, скільки ж в вас заховано принад!
В вас заклик на невідомі оселі,
на океани, на підхмарні скелі,
усе вперед і ніколи назад!

БЕРЛАДНИЦЬКА СЕСТІНА.

І досі нам сниться
і досі маниться
блакитного того Дону
шоломом напиться...

І. Франко.

Тут знов я йду шляхами мого краю,
завузленими між Дністром і Богом,
шляхами чести, боротьби і слави.
А візія майбутнього ширяє
над цим ґранітним межовим порогом
у відблисках минулої заграви.

Те марево півзгаслої заграви
надить-манить мене до цього краю,
проклятого грізним залізним богом
за те, що збайдужів до громів слави,
»орлом под облаки« вже не ширяє,
а псом стуливсь перед чужим порогом.

Та я, берладник, за своїм порогом
чатую вже на сполохи заграви
грозових днів над просторами краю,
чатую на змагання з хижим богом
чатую: бути, бути бурі слави,
що ось вже мчить!...
спиняється!... ширяє!...

І надо мною віра ця ширяє,
кріпить берладника поза порогом:
бо прийдуть дні Великої Заграви,
край проклятий, знесилений до краю
стріпне чужим зненавидженим богом
і піднесеться з небуття до слави.

Але берладнику не треба слави,
(хай потім забуття над ним ширяє!)
лише б-но стати над своїм порогом,
змагатися у племіні заграви
за те, чи бути чи не бути краю
офірою перед північним богом.

О, хай би навіть і змагались з Богом,
хай навіть скінчиться життя без слави,
хай надо мною крук лише ширяє, —
лише б лежати знов перед Порогом
за клекотливим кулеметом і з заграви
останніх хвиль, напружених до краю,

побачити як лине шляхом слави
до краю і ширяє за порогом
заграва волі над Дніпром і Богом.

РЕГІНА.

За тобою Гаральд тужив,
твое ім'я — бойовий знак,
це про тебе вікінгів спів,
князівно північних саг.

Тебе знає Лаба і Рен,
ти — Регіна Сенських долин,
славна мати славних імен...
Не йому віри: чи й я твій син?

Не йому віри... А може ти
не признаєш мене своїм?
Я вагаюсь: можна ввійти
у палац твій, в князівський дім?

І зістать в твоїй стороні,
щоб славить твоє буття...
О, дозволь, Регіно, мені
дарувати тобі й життя!

* *

* *

Поза твоїм лицем не бачу
других, прекрасніших, облич.
Воно удень мені маячить
та привиджається всю ніч.

І бачу я: уста розкриті,
але мовчиш ти. По очах
лише відгадую, що скрите
у непомовлених словах.

Стріпнулись чорні крила віїв,
і в чоловічків глибині
я пізнаю усі надії,
які не сповняться мені.

Та чую запит: »Чи готовий
для мене все почати знов?«
І я схиляюся без мови:
»О так, князівно, я — готов!

Для тебе дні мої і ночі,
мій шлях — твоя, князівно, путь!«
А крила вій знов криють очі
із тріпотливим: »Не забудь!«

*

*

✱

Довга ніч, як довгий спомин. В нім все гая ж ти.
І знова я змушен в соннім денну путь пройти.

Із піснями перемоги, як мандрівний скальд,
а закличуть грізні боги — знову як Гаральд

за твоє ім'я, єдина, пийть бойовий хміль,
щоб здобуть тебе, дівчино українських піль!

І твоє різьбить обличчя постатям Мадон
між готичного величчя склепінь і колон...

Вірним трувером для тебе землі обходжу...
Хоч би з пекла, хоч би з неба, а в свою вежу

я примчу тебе, князівно! Час планет наспів:
на долоні в мене дивний камінь мудреців...

Спомин з днем сплива осяйним. В ньому —
дійсність ти.
Змушен я тепер в наявнім Фавстів шлях пройти...

СОНЕТНІСТЬ.

Магдалині Папанківні.

Улюбленець мій — різьблений сонет,
коштовний подарунок з Ренесансу.
Серед нової зброї декадансу
блискучий все його вузький стилет.

Обчислений і точний, як бреґет,
в гойданні слів сформованого трансу,
покірний зовам кожного нюансу
він відбива ряд дорогих силвет:

обпалений вогнем вигнання Данте,
Петрарка — дивний співністю стремлінь,
да-Вінчі — загадка для поколінь,

забутий Тасс . . . Франціск . . . Челіні . .
Встаньте' . . .

Щоб світ, утрачений очам поета,
знова ожив у дзеркалі сонета.

* * *

В теплі імлі дрімають долини,
а схили посміхаються до сходу;
гай прибира врочисту денну вроду,
дошептує потай про ясні сни.

І водоспад сміліше з щілини
струмкові надає розгону й ходу,
обризкує кущі оспалі глоду,
та заклика до себе з низини:

»Побудь хоч день на запашному схилі,
вдивися в обрію далекі милі,
у нерухомість сосен і модрин,

прислухайсь до пташиного завзяття,
забудь про безупинний біг хвилин
і пригадай, що ми з тобою браття!«

* *

* *

Що серед океану каравела?
Безсила тріска в безмежі забута.
Але вона моїм стремлінням скута,
і мчить до зір західніх »Mia Stella«.

Нехай на сході мрія нас завела,
сьогодні — зірвемо одчаю пута.
На заході загине східня смута,
її межа — виткі Саргасу зела.

Минають дні. У простори безкраї
скотилася остання крапля болю,
спинився лет часу... А хвиля грає

і плескотом віщує близьку волю,
таку жадану: будь самим собою
за межами вже близького прибою!...

* * *

Буває мить, коли душа натхненна
зриває з Часу завій незнання:
усе, чого шукаєш навмання
з'являється, як візія священна . . .

Лови цю мить і куй в суцільні звена
закон всеєдності пророчого вогня.
Будучина минувшині рідня,
дзвінка луна затихлого рефрена,

суцільний, непорушений звязок
межи змаганням дії і причини . . .
Хто їх пережива? . . . Поет-пророк,

що зєднує у струмінь всеєдиний
Кінці і Початки в натхненности своїй
всемудрим і одвічним »панта рей!«

* * *

Е. По.

Довкола нас таємнее дріма,
та цілий час, як сходу колісниця
шляхом блакитним безупинно мчиться,
таємного шукаємо дарма.

Здається, що не було і нема . . .
І навіть снів ворожка — синя птиця —
таємним мить одну лише маниться,
і знову ми невірні як Тома.

Один знайшов лише його в тиші
на дні, в розбурханій своїй душі.
І цілий вік йому повила хмара

усіх страхіть і болів і туги . . .
Все взяв за нас в безкрайности жаги
самітній дух безсмертного Едгара!

* * *

Як ти прийняв за свій уділ співця —
на мідні заміни спижевi груди,
хай серце билом тяжкобiйним буде,
хай бє в окрай метального вiнця!

Та лярвiв не очiкуй. До кiнця
терном тебе стрiчатимуть усюди,
не заховаєш, хоч би хтiв, нiкуди
стигмованого полум'ям лиця.

А схочеш замовчати — буде пізно,
все кликатимеш всупереч, нарізно:
на ненависть — любов, на милість — гнів! . . .

І, як морець в розбурханому морі,
змагатимешся довгий шерег днів,
та чи побачиш досвітнїї зорі?

* * *

Ми кажемо: »Гіркий хліб вигнання,
високі сходи нам чужого дому...«
Та скарги зміст сховався за утому,
за байдужість буденного щодня,

пожер падаючий Перун вогня
наш запал, відгреміли реви грому,
у глупу ніч ми по шляху старому
йдемо без смолоскипів, навмання...

А час гукає, жертви, діла хоче...
Сліпі, глухі не чують грому слів...
Де ж той співець, який би нам зумів

у кволе серце вкласти слух і очі?
І, вивівши із пекла Алігері,
підніс нас у стремлінь забуті сфери!

КРИНИЦЯ НІЖНОСТІ.

.....ові.

У вільнім краю лицар самітний
підніс наслід переможну крицю
й на роздорожжі викопав криницю —
останній дар вітчині звитяжній.

Під кришталевістю він заховав у ній
із серця свого ніжності скарбницю,
що, замкнена в самоту-в'язницю,
шлях перейшла з героєм життєвий.

О, доторкнися спраглими устами
струмкого кришталю. З його краплями
приймеш один із лицарських дарів:

у мужність переконаного чину,
в одважну непохитність дзвінких слів
вкласти серця власного частину!

* *

Вже нижче зорі. Чорно-синій обрій
присунувсь і над лісом звис поволі.
Чийсь теплий подих пролетів по полі.
Над кружиною хтось схилився добрий . . .

З благословенням простягає руки,
ось-ось кладе їх на притихлу сніжність . . .
І в тишині ловлю я перші звуки
того акорду, що зветься ніжність.

Цілую, кохана, тебе золотую,
а іншої постать стоїть перед мною:
я в тобі кохаю другу.

В очах твоїх — іншої бачу я очі,
і другої погляд і другої ніжність
маняться мені серед ночі.

Пестливеє слово (я стільки їх знаю)
в пестливій речі, що ніжать, кохана,
тобі для другої складаю . . .

Пощо ж залягла серед брів твоїх смуга
і очі прикрилися тінями віїв?
Ти ж перша, кохана! . . . і друга!

* *

* *

Є ніжна принадність у сільському храмі,
як сутінок березня в закутках ляже:
ясніють віконні у присмерку плями,
дрімає Микола у різьбленій рямі,
а тремітний вогник щось Спасові каже.

І піп стародавний, у сшарганих ризах
з дяком розпочали розмірну розмову.
Луна їм вторує несміло в карнизах,
ось . . . Голуб на крильцях зворухнувся сизих,
хтось мудрий вслухається в кожне слово.

Притишений, мідяний брязкіт кадила,
легенькі, тендітні хмарки фіміяму
вплітає дитячої містики сила
в архангелів меч і архангельські крила
та все сполучає в солодку гаму . . .

Вже місяць віконні закреслює ґрати,
все глибшає, глибшає визначність чину . . .
Темнішають ночі веснянії шати,
ймуть зорі у вікна частіш зазирати
а в душу сплива безконечність хвилини . . .

* *

* *

Сніг шепотить. Він рештки таємниці
зимової дошептує в долині,
на зрубі перша, ще бліда травиця,
потай ворушить висохлі стеблини.

Ключ журавлів трубить ген-ген високо,
немов сурмлять невидимі фанфари.
Так радісно відпочиває око
на хмар пухких розкиданій отарі.

Хоч парк мовчить, мовчить ще чорно-синій
та знаю я, про що столітній мріє,
бо зрадила сережка на ліщині,
що злотну цвітень вколо себе сіє.

Я знаю, що старий на думці має . . .
»Так, друже, так . . .« привітно шепчуть губи.
А він назустріч віти простягає
і йде по верховітті: »Правда, любий . . .«

ПРОМЕТЕЙ.

М. Селешкові.

На скелі тій терпить Титан і досі,
прикований до предковічних брил.
Хижак орел день-в-день із високости
злітає на криваві сплети жил.

А долі лев підхоплює червоні
краплі і мече вгору тужний рик . . .
Він у півмлости вікових агоній
напружив мязи і гамує крик.

Вночі ж виходить із долини мертвих
байдужости кривавая зоря
і заздрісно зорить в зірниці жертви,
що не живе та ще й не умира.

Линуть роки в незмінному триванні,
вік у часі громадять за віком,
і »Nihil sine Deo«
глузуванням лише над жертвою гремить часом.

* * *

Ось прийде день: хижак крилатий
на скелі жертви не найде
і лють намарно розкидати
в пустелі клекотом буде.

І ненасичений когтистий
почне шаліти долі звір,
в безсилій люті землю гризти
й ричання посилять до зір.

А ніччю вибочить з орбіти
кривава заздрісна зоря,
і лише жмут метеоритів
поглинуть космосу моря.

І »Sine Deo«, присуд злібний,
без сліду розметуть літа . . .
А понад часом він, свободний,
знова триватиме, побідний,
— Пророк, і Жертва і Мета!

АНТИМАРІЯ.

В трамвайнім дзвоні, у кляксоннім гимні
очікую на гомінкому розі.

В передвечірньо-одпочивній зміні
гремлять залізом ляди магазинні . . .

Довкола озираюся в тривозі.

Прийдеш? . . . Вже засвітилися реклями
і міняться в неоновому сяйві . . .

Ось ти . . . Із карміновими устами,
на блідих лицях дві шарлатні плями . . .

Ах, як тобі мої стремління зайві!

Чужі вітри надії степової,
блакить і сонце . . . боротьба і мрії! . . .

Твоя любов глядить стежок спокою
й лякає віра в воскресення Тої,
яка в прийдешнім ще, Антимаріє!

* * *

Сілен румяний, череватий
лякерки взув, одягсь у фрак
і хилить проділь свій плескатий,
пошани байдужої знак.

Та переконує недбало
(не сумнівавсь ніколи він)
»Нема Сіленів, не бувало,
одна реальність: карта вин...«

А я не вірю... Та ж таверна,
оркестра з Смирни все одна.
Той самий присмак, що й фалерна,
у цього терпкого вина.

І ти все та ж. Як опяніла —
тому минули сотки літ.
Напівнаге ще носить тіло
квіртських поцілунків слід...

Тому ти й тулишся так тісно
й шепочеш пристрасні слова
і на плече мені навмисне
твоя схилилась голова, —

що ти одна лише пізнала
поета й рітора в мені,
кому ти вперше дозволяла
свої здіймати покривала
ще в ті, ще в ті Помпейські дні . . .

* *
 *

Ти смієшся несміло:
»Навіщо нам зорі,
навіщо нам море!
Нудно, незрозуміло . . .
А ми візьмемо, милий,
краще два квитки в кіно.
Подивись до вітрини
он на тую картину:
це ж бо чарівна Гарбо.
Що? нехочеш? не варто? . . .
Ах, як тоскно з тобою,
коли ввечері місто
вдягне з світел намисто,
а ми ходим з нудьгою! . . .«

* * *

Росінант твій вірний згинув
на стрімких стежках Невади,
Санчо сам тебе покинув
для спокою і для влади.

Вкрились теляги іржою,
спис зломився нерозлучний,
і в останньому двобою
меч пощерблено дворучний.

А без зброї — без турботи . . .
Спомин — спокій . . . день за днями . . .
Не змагатись, Дон-Кіхоте,
тобі більше з вітряками!

* *

Ті ж і Польова Русалка.

Л. Українка.

Стоять жита зеленою стіною.
Там замкнена русалка польова.
Ось-ось згадаю чаклувань слова
і станеться враз диво перед мною:

Маріє! Ти! Волошки над межою —
твоїх очей далека далява,
і схилена привітно голова
опята колосом важким — косою.

Твоя ласкава, віддана рука
в моїй руці . . . Немає меж спокою . . .
У менті замикаються віка . . .

Залиш мене, спокуснице! З тобою
зникає сумнів, відмира надія!
І бачу я, що ти . . . ти не Марія!

З О Д І Я К.

І буде нове небо й нова земля . . .

Біблія.

Час без кінця. Та є проте десь межі
незмінности сузірній Зодіяка.
І станеться: розсиплються мережі
так знаних нам, так довідомих знаків.

Могутній Лев знесилено дотліє
в пожежності нащадків Леонідів,
і розібеться кухоль Водолія
на вогневі брязкітки болідів,

забракне стріл в Стрільцевім сагайдаці,
без золота луски загинуть Риби,
загубляться Близнята десь у мряці,
і Скорпіон себе жалом не хибить . . .

Всі речі, наслідки усі й причини
з ваги подій усі почнуть спадати . . .
І тільки Діва ясними очима
космічний Хаос буде оглядати!

* *

Ось Він почне дробити на атоми
усі сузір'я, сонця і планети,
змішає все до купи і потому
спіралю скрутить нової комети.

Благословить її новим простором
і безконечність часу дасть їй знову . . .
А Діва знов таємні схилить зори . . .
І знов почнеться Чин і буде Слово . . .

Та всеж у неподібности події
буде тремтіти гігантська fuga,
мов спадщина минулої стихії,
зметована з Надвічності потуга . . .

Але ніде, в найпотайніших зломах,
ваш слід безслідний не буде тремтіти,
як не гули й рані в світових громах
ні предки ваші ані їхні діти!

* *
 *

Ненависть ваша поруч йде з віком:
і боязка й нахабна одночасно . . .
Прямує, мов залякана, безгласно
любов і приязнь тим самим шляхом.

Цілуєте чи бете п'ястуком —
все робите машинно і безстрасно!
Й цінуєте: »То й гидко, це — прекрасно . . .«
прислужливо брехливим язиком.

Між пеклом заплитким і плоским небом
все пізнано . . . Нічого більш не треба
двохвимірним підлизливим рабам

спокою й вигод . . . А суворість знаків
загрожує облудливим очам
проклонами прийдешніх зодіяків!

* * *

Коли знова прийшла пора для Діви,
які принесли ви Йому дари?
Фальшивий патос привітальних співів,
нещирість рук, піднятих догори,

бундючність слів, штапованих »з нагоди«
і зраду ще незмовлених присяг . . .
Бо вам потрібен тільки зза вигоди
цей пошматований, скривавлений цей стяг.

Ні, не спіймає вас в надвічнім Чині
ані хвали ані проклонів сіть! . . .
Ось присуд: непотрібній Майстру глині
буть порохом біля шляхів століть!

.

УСТА НЕЦІЛОВАНІ.

Прийшли і стали у колиски
всі — півзабута давнина . . .
Щось в них далеке, щось і близьке
як невідкличности луна.

»Це я підгледіла, дитино,
сни батька, сповнені жаги:
ось меч тобі сталєво-синій
й дзвінкі лицарські остроги.
Промчишся ти із оборучним
по недоораних степах . . .
І буде вічність многозвучна
гремить тобою у піснях.
А як до вечора заграви
дійде віку твого юрба —
перед тобою буде слава,
а за тобою боротьба.«

»Як довершу усі надії,
що їх від матері несу:
дарую серцю палкість мрії,
а тілу — мужність і красу.
Скільком серцям будеш єдиним,
устам — ніжнішою із мов! . . .
Ось, над геройським має чином
ярка любови коругов! . . .«

Схилилась третя: »Щоб одважна
була та путь, мета ясна —
моя обіцянка — звияжна
підє з тобою однина.
Бо щоб не вадило герою
палкеє серце в боротьбі, —
стискаю певною рукою
його на все життя тобі!
Але зявлюся ще востаннє,
коли завершиш славний шлях,
щоб розв'язати чаклування
на холодіючих устах.
Щоб ти в єдинім поцілунку
пізнав, що міг би і не встиг . . .
Та без жалю, що подарунок
зістав, як недопитий трунок,
ступив на вічності поріг . . .«

* *

Лиши свої намагання, рабине,
покинь турботи за свого пана.
Не спатиме він цілу ніч, а рано
із першим полиском тебе покине.

Чи переможе він чи може згине —
його чекає боротьба. Незнана
йому спокою путь. Тобі ж не дана
відвага стримать тую міць, що лине,

як водоспад, і забіра з собою
твої дрібні, безбарвні, плоскі жалі
до моря змагань, океану бою . . .

Ти ж вмієш шепотіти гірко »vale«
та, на стіні міській покійно стоя,
вдивлятись у шляхи й чекать героя! . . .

* *

*

Так часом хтось у невимовній вірі,
яку не вбити ні рокам ні втомі...

О. Теліга.

Я тебе не буду цілувати,
як черемха зацвіте у лузі
й зазвучить ген-ген по виднокрузі
яблуневих квітів біле свято.

Цілувати я тебе не буду
й у грозові липневії ночі,
як зітхають десь небесні груди
й блискавками сяють Божі очі.

Аж тоді я схилюся до тебе,
як у дні останні листопаду
скинуть гори злотную принаду
і нагі піднесуться до неба.

Там, в яснім повітрі, над лісами,
що знялись прозорістю убрані,
я сухими доторкнуся устами
уст твоїх палаючої рани.

Без присяги, впевненістю щира,
розплинеться в ясности тривога:
як засплять на вічне вічні боги —
до віку мені лишилась віра!

* * *

В моїм місті — врочисті дзвони,
перемоги грімкі акорди.
В моїм храмі — стрункі кольони,
стрімких арок нап'яті хорди.

А над містом і храмом вітер.
Мчить він юний, звитяжний, ярий,
ніби тони могутніх цітер
хтось потужний шпурля за хмари.

Ти ж не зможеш, не зможеш бути
в тім високім, лункім соборі:
твому серцю в долинних путах
не піднестись суворо горі!

Угорі, на самотній чаті
хай твій друг сам один зістане:
там — уста лише ймуть мовчати
чи змовляти присяжне »Амен«.

* *

Так можна вірити і так чекати
ціле життя: вигідно і завзято
свої щоденні справи лаштувати,
садок завести, хату збудувати,
придбати для синів чужинчу мати,
мовчати зза вигоди . . . і чекати . . .

Та можна й не мовчати. (Хай німота!)
А йти до славних гасел на роботу:
перечислити все на ціну злота —
любов, ненависть, радість і скорботу
і продавати вічних слів красоту
і гандлювати хистом без турботи . . .

Та з зацілованими йти устами
до зрад нових навиклими стежками.

МІЙ ШПИТАЛЬ.

Abyssus abyssum invocat!
Ruysbroeck Admirabilis.

Безодня смерти і безодня
життя спіткались на межі,
а на лезі її сьогодні
знова напятий він лежить.

Лежить мов жертвна офіра,
якій жерців байдужий спір
і тільки існування міра
вся зосередилася в зір.

Та у серпанку гарячковім
він нерухомістю повік
зорить на дні минулі знову
аж по грізний двадцятий рік.

Але нема жалю ні суму,
що все було, мов не було,
і стало тільки змістом думи,
лише луною прогуло...

Встає майбутнє. І могили
вчорашні — це його межа...
Яка ж це мука бути безсилим
під лезом смертного ножа!...

Яка ж це мука млосні сплети
і шепотливий тихий зов!...
Ні! Чуть він мусить, як в багнетах
степовий вітер свище знов!

І знов пройти в геройській лаві
той шерег переможних днин
і дочекатись, як у Славі
з легенди зродиться знов чин!

Знова вогонь в очах у жертви
і воля знов до вороття...
Це поглина безодню смерти
Безодня звияжна життя.

* *

Що в останній мент, з Арку панно,
зворухнуло уста вам, Жанно?
Чи присяга-молитва, панно,
чи імя, нам незнане, Жанно?

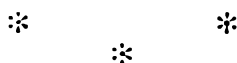
І блукала душа бентежна
по шляхах ваших, з Арку панно,
і гляділа ту міць безмежну,
що кріпила вам серце, Жанно.

І шукала душа убога
мудруванням незбиту віру:
чи глядіти її у Бога,
чи долинну прикласти міру?

Та в чужинній лише гостині,
у підстрішку чужого даху
поєднались шляхи долинні
і закони Божого шляху.

Та лише на шпитальній причі,
на межі, де лягає жниво,
подивилась мені увічі
ваша правда, о, з Арку діво!

Розплилась вигнання тривога
в силі вашій і вірі, Жанно.
Певен я молитись за кого
з чиїм іменем вмерти, панно!

Любий друже. Як кидати
ймуть на мене глину вогку,
прошу я тебе, благаю
не дозволь співать »Кру — кру!...

Не хочу, щоб всі стояли,
мов сичів облізливих згряя,
і гукали глупо в землю:
»В чужині умру, умру...«

І скиглили довго й нудно,
оглядаючись навтьоки,
співчуюючи фальшиво
і мені і журавлям...

Ні, я прошу, друже милий,
заспівати надо мною
»Гей нум, хлопці, до зброї...«
Пісню бою й перемог.

Хай хоч раз бадьорі нути
змусять вас при цій нагоді
зняти зір сміливо вгору,
подивитися вперед...

І, втішаючись із вами,
на майбутні перемоги
дух мій радісно полине
на останний, з Богом, герць...

* *

До девятнадцятого повернувши року,
у той шпиталь страшний в подільській балці,
згадав тебе я, сестро синьоока,
чуже дівча з непізнаного Пфальцю.

Листопад мороком важким здушила
ворожа і смертельна перемога.
На вороття нема й не буде сили,
одне лишилося — у смерть дорога...

Ти ж вміла викресать надії промінь
з невірних слів тобі чужої мови,
й були ласкаві нам твої долоні,
коли уже безсиле було слово.

Скількох з шляху до вічного спокою
ти завернула, сестро незабутня!...
За ці роки, що ось пройшли зі мною,
тоді найглибше довелось відчути,

які ти твориш дива, мужня жінко,
і віра твоя... і ласкаві пальці...
Усе, чим ти була для нас, чужинко,
дівча забутеє з незнаного нам Пфальцю!

МИ БУЛИ...

Ми жали хліб, ми вигадали млин,
ми знали мідь, ми завжди воювали..

О. Ольжич.

»Ми всім були колись«... блукає зір
по жменьках попелу в німім музеї.
А там, за склом вітрин, життєвий вир
кипить життям в життєвім апогеї.

Але без нас. Лишився тільки жаль,
захований у сірій попільниці...
Яка ж мала минулих діб віддаль,
коли досить вузької їй полиці!

Лише шляхи майбутні без границь!
І як би все минуле ми й забули —
прийдешній вік нас збудить силоміць:
»Ми будем, хоч би й ніколи не були«.

* *

* *

Мене убито в чесному бою,
поховано дбайливою сімею . . .

О. Ольжич.

У сні, під киреєю віку,
вдивляюся в дійсність свою:
о, скільки без краю, без ліку
поляглим я був у бою!

В Суботові мав я могилу,
дрімаю у фінській землі,
мене Ярополче труїло,
нас Коднянські вбили палі;

в Галаці лежу, над Дунаєм,
прийшла нам в Базарі черга,
нам »вічную пам'ять« співає
дбайлива сибірська пурга . . .

.

У сні, під киреєю віку,
вдивляюсь в прийдешність свою:
ми встанем, ми встанем без ліку,
щоб в чеснім ще вмерти бою! . . .

* * *

Ізгоєм прозивають люди . . .
Ізгой! Контраст в столітній лад.
Але ізгой могутнім буде:
заклався і росте Берлад.

Хоч би на вільні ті оселі
наплили всіх морів піски —
ізгойний дух в новій пустелі
пробе знова русло ріки.

Вільні пісні вільного ладу
повторить Хортицька луна,
знов скличе на майдан громаду . . .
І знов могутіти Берладу —
рости з степового зерна!

* *

* *

У татарви шукали оборони,
людьми татарськими воліли бути,
бо ханські все були миліші пута,
аніж свої, князівськії, закони.

Ставали в посполитій Кисілями . . .
(В гостині більш подобалось, ніж вдома.)
Від справ чужих не відчувалась втома,
хоч душі й руки крились мозолями.

В Палаті Грановитій розбивали
собі лоби, чолом цареві бючи.
За ранги та за цяточки блискучі
і вольності і звичаї міняли.

Імперіям були все вірні слуги
і ширили до безтяму простори . . .
Раби — Баярди, вірністю хворі,
за честь чужу — свою дали в наругу . . .

Все барвились: у чорне, злотне, біле,
все мріяли про східнього владика . . .
Від довголітнього, від вікового звуку
й червона мла вам очі засліпила!

А ще кому знесете ви данину?
Яким варягам зложите присягу?
Яку чужу прикрасите ви сагу?
І перед ким ще схилите коліна?

РОМОНА МІЛІТАНС

(1919)

Д. Донцову.

* * *

»Вітер свище в багнетах,
ми йдемо, йдемо, йдемо,
прямуєм ми без устанку
в осінній синявий степ.
Нас ждуть недовідані мети,
ми йдемо, ідемо, ідемо . . .
Веде нас в криваві ранки
суворий отаман Смерть.»

Нащадки воїв княжих,
нащадки степових ізгоїв
минають прудкою ходою
минулого віхи хиткі.
Сонце ж знамення каже,
вітер проти героїв,
пророцтв кривавих луною
за ними шумлять віки.

За ними — князівські змови,
за ними — погрози Калки,
з гребель берестецьких стогін,
пожеж батуринських згар . . .
Див захлиснувся зовом,
від крику зайшлися галки,
Обида, раба тривоги,
чатує вже на Базар . . .

* * *

Осіння ніч . . . Коротка, як і влітку . . .

— Ніщо не вдієш, дівчино, прощай!

— Я буду ждати . . . Повернешся ти швидко?

— Я буду вірною! . . . Не забувай! . . .

Був ясний ранок. Злотом старовинним
прозорився напроти сходу ліс.

Усе здавалось довіку незмінним,
як ти сама в спижевій рямці кіс . . .

Та я через далеке і прадавнє
минув межу твоїх здогадних меж!
Чи ж ще ти, Пенельопо-Ярославно,
снуєш безплідність килимних мереж?

* * *

Коли ми ранками рушали з сіл —
Плеяди виражали нас в дорогу,
віз нахиляв нам дишель свій у діл,
меч Оріонів розганяв тривогу.

Той сам над нами був нічний зеніт,
що й за доби Великої Руїни.
Тхнув вічністю світанковий привіт —
вологість листопадової днини.

Завзяті ми були! Як ті, що ці
шляхи перед віками торували . . .
А там прудкі й нестримні Три Ізді
уже в ярах подільських чатували . . .

* * *

Не мед, а меч...

Е. Маланюк.

Рясні були тоді серпневі дні,
що їх ми покидали недобиті.
Над нами — злотний щит в височині,
а долі — яблунь віти гроновиті.

Як було гірко змореній душі
від сорому поразок і втоми!...
Безсилим — краще впасти на межі,
звідкіль ще знать хоч стріху свого дому.

Ми ж варварам лишали мед і хліб,
рясноту піль, тягар солодкий грона,
ясир — владарку повновісних діб,
вкраїнської землі струнку Помону.

Та під хрестом козацьким в борознах
вона ще нас востаннє перестріла,
увічі глянула і... мовчазна
з дороги переможеним вступилась.

І геть пішла. Нам кинула, мужам,
погорду матері, сестри і жінки!...
Спинились ми, спинилися! І там
наш кулемет відсвяткував дожинки...

* *

Се року Божого 30-го якогось
знов сизий Див закличе з верху древа . .
і Невідкличне мозок мій прошиє
і передзвістям захлиснеться серце.

Се — Слову, марнотратливому сину,
моїх студених уст і вогняного,
пожежами неспаленого серця
прийде пора зустрінутися з Чином,

щоб справдити погрозливі пророцтва
гукавшого невтомно у пустелі,
і збудженій, розяреній надії
офірувати міць свою і пристрасть . . .

Й зістати на межі, пророк почутий,
на знак майбутнім дням зневіри й суму,
що пророковане й ґолошене здійснилось:
»Се року Божого 30-го такого . . .«

ЗМІСТ.

	стор.
Волинський рік	5
Касьян і Микола	10
Подебрадські дні	15
Флягелянти	27
Нівелір	30
Юнацька весна	36
Баляда про побратима	51
Мапа	56
Берладницька сестіна	58
Регіна	60
Сонетність	63
Криниця ніжності	70
Прометей	75
Антимарія	77
Зодіак	83
Уста неціловані	87
Мій шпиталь	93
Ми були	98
Pomona militans (1919)	103

